

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 34/2010 vp

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Schengenin säännösten määräysten täysimääräisestä soveltamisesta Bulgarian tasavallassa ja Romaniassa

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 1 päivänä joulukuuta 2010 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Schengenin säännösten määräysten täysimääräisestä soveltamisesta Bulgarian tasavallassa ja Romaniassa

(E 112/2010 vp) hallintovaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- lainsäädäntöneuvos Johanna Puiro, sisäasiainministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Päätösehdotuksen tausta

Uusien jäsenvaltioiden liittyminen Schengen-alueeseen on kaksivaiheinen. Vuoden 2005 liittymisasiakirjan (SopS 114-115/2006) mukaan osa Schengenin säännöstöstä sitoo Bulgariaa ja Romaniaa ja sitä sovelletaan niissä tältä osin jo unionin jäsenyydestä lähtien. Muut Schengenin säännösten osat sitovat Bulgariaa ja Romaniaa unionin jäsenyydestä alkaen, mutta niitä aletaan soveltaa vasta neuvoston asiasta tekemän päätöksen mukaisesti sen jälkeen kun on näytetty toteen sovellettavien Schengenin arviointimenettelyjen (päätös SCH/Com-ex(1998) 26 def) mukaisesti, että tarvittavat edellytykset kyseisen säännösten kaikkien osien soveltamiseksi ovat täyttyneet kyseisessä valtiossa.

Neuvosto tekee päätöksensä Euroopan parlamenttia kuultuaan niiden jäsenvaltioiden hallituksia edustavien jäsentensä, joiden osalta tässä kohdassa tarkoitetut määräykset on jo pantu täytäntöön, ja sen jäsenvaltion hallituksen edustajan, jonka osalta kyseiset määräykset on määrätty täytäntöön, yksimielisellä päätöksellä. Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan hallituksia edustavat neuvoston jäsenet osallistuvat tällaisen päätöksen tekemiseen siltä osin kuin se liittyy niihin Schengenin säännösten määräyksiin ja Schengenin säännösten perustuviin tai muutoin siihen liittyviin säädöksiin, joiden soveltamiseen kyseiset jäsenvaltiot osallistuvat.

Bulgarian ja Romanian kykyä toimeenpanna Schengenin säännöstöä on arvioitu vuoden 2009 alusta lähtien. Arvioinnit ovat edenneet hyvin, ja

molemmat maat ovat panostaneet Schengen-valmiuksien kehittämiseen.

Poliisiyhteistyötä, viisumeita, tietosuojaa, merirajoja, lentokenttiä ja maarajoja koskevat arvioinnit on suoritettu ja arviointiraportit hyväksytty vuosien 2009—2010 aikana. Tähän mennessä lisätarkastuksista on sovittu Romanian lentokenttien osalta johtuen mm. siitä, että lentokentillä on ollut rakennustyöt kesken. Lisäksi Romanian ja Bulgarian maarajoille tehdään lisätarkastus marras-joulukuussa 2010. Lisäksi jäljellä on vielä Schengenin tietojärjestelmää koskeva arviointi, joka suoritetaan joulukuun alussa. Suomesta on osallistunut asiantuntija viisumiasioden arviointiin sekä ulkoraja-arviointeihin.

Päätösehdotuksen sisältö

Päätösehdotuksen 1 artiklan 1 kohdassa säädetään liitteessä 1 tarkoitettujen Schengenin säännösten määräysten soveltamisesta Bulgariassa ja Romaniassa niiden keskinäisissä suhteissa sekä suhteessa Belgiaan, Tsekin tasavaltaan, Tanskaan, Saksaan, Viroon, Kreikkaan, Espanjaan, Ranskaan, Italiaan, Latviaan, Liettuaan, Luxemburgiin, Unkariin, Maltaan, Alankomaihin, Itävaltaan, Puolaan, Portugaliin, Sloveniaan, Slovakiiaan, Suomeen, Ruotsiin sekä Islantiin, Norjaan ja Sveitsiin. Päätösehdotuksessa säädetään päivästä, jolloin soveltaminen alkaa. Päätösehdotuksessa säädetään erikseen ajankohdasta, jolloin henkilötarkastusten poistamista sisärajoilla koskevia määräyksiä aletaan soveltaa ilmarajoilla. Lisäksi säädetään ajankohdasta, jolloin kaikki rajoitukset Bulgarian ja Romanian Schengenin tietojärjestelmän käytölle poistetaan. Päivämäärät ovat vielä avoinna.

Päätösehdotuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan liitteessä 2 tarkoitettuja Schengenin säännösten määräyksiä sovelletaan Bulgarian ja Romanian suhteissa Ison-Britannian ja Pohjois-Ir-

lannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan päätöksessä määritellystä päivästä alkaen. Päivänmäärä on vielä avoin.

Päätösehdotuksen 2 artiklassa säädetään Bulgarian ja Romanian myöntämien kansallisten lyhytaikaisten viisumien voimassaoloajasta kauttakulkumatkustuksessa. Artiklan mukaan ne Bulgarian ja Romanian myöntämät kansalliset lyhytaikaiset, jotka on myönnetty ennen tässä päätöksessä säädetyn Schengenin säännösten täysimääräisen soveltamisen alkamista, ovat voimassa kauttakulkumatkustustarkoituksessa toisen jäsenvaltion alueen kautta siinä määrin kuin jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sellaiset viisumit kauttakulkumatkustukseen päätöksen 582/2008/EC mukaisesti. Nämä viisumit ovat voimassa artiklassa säädettyyn päivään saakka mutta kuitenkin enintään voimassaoloaikansa päättymiseen saakka.

Valtioneuvoston kanta

Suomi odottaa Schengenin arviointien viimeisten tarkastusten tuloksia ennen lopullisen kantansa muodostamista. Liittymisasiakirjan mukaan päätös Schengenin säännösten täysimääräisestä soveltamisesta voidaan tehdä vasta, kun Schengenin arviointimenettelyjen mukaisesti on näytetty toteen, että tarvittavat edellytykset kyseisen säännösten kaikkien osien soveltamiseksi ovat täyttyneet asianomaisessa jäsenvaltiossa.

Suomi on huolissaan korruption yleisyydestä Bulgariassa ja Romaniassa ja vaatii mailta pikaisia toimia tilanteen korjaamiseksi yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Tämän vuoksi olisi lisäksi pyrittävä varmistumaan siitä, ettei korruptio käytännössä luo estettä Schengenin arviointimenettelyssä todettujen Schengen-valmiuksien hyödyntämiselle. Bulgarian ja Romanian on huolehdittava myös oikeuslaitostensa puutteiden korjaamisesta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallintovaliokunta on lausunnossaan HaVL 14/2006 vp arvioinut hallituksen esitystä Bulgarian ja Romanian liittymisestä Euroopan unioniin (HE 298/2005 vp). Liittymistä tarkoittava neuvottelutulos on merkinnyt sitä, että EU-jäsenyyden poliittiset kriteerit ovat tulleet hyväksytyiksi. Neuvottelutulos on kuitenkin hyväksytty vaiheessa, jossa kummankaan jäsenmaan lainsäädäntö, viranomaiskäytännöt ja kansainvälisen yhteistyön taso eivät olleet vielä täyttäneet jäsenyyuskriteerejä kaikilta osin. Vakavimmat puutteet oikeus- ja sisäasioiden sektorilla ovat olleet tuomioistuinlaitoksen uudistamisessa ja korruption torjunnassa. Bulgaria ja Romania ovat kiinnittäneet OSA-asioihin enemmän huomiota aivan jäsenyysneuvottelujen loppuvaiheessa. Molemmat maat ovat uudistaneet oikeus- ja sisäasioiden alueella lainsäädäntöä. Normaalisti tällaisten isojen uudistusten toteuttaminen ja onnistunut toimeenpano kestää vuosia (HaVL 14/2006 vp).

Bulgaria ja Romania eivät ole unionijäsenyyden myötä tulleet automaattisesti osaksi Schengen-aluetta, vaan Schengen-järjestelmän soveltaminen tapahtuu vaiheittain. Neuvoston tehtävänä on vahvistaa yksimielisesti, milloin Schengenin säännöstöä aletaan kokonaisuudessaan soveltaa uusissa jäsenmaissa. Päätösehdotuksen perusteella ei ainakaan henkilötarkastuksia voida vielä poistaa lentoliikenteessä niin sanotuilla

ilmarajoilla. Schengenin tietojärjestelmän osalta ei ole myöskään selvitystä siitä, onko järjestelmä kyseisten maiden osalta asianmukaisessa kunnossa.

Yleisesti on syytä todeta, että keskeinen edellytys sisärajatarkastusten poistamiselle on niin sanottujen korvaavien toimenpiteiden tehokas soveltaminen, erityisesti ulkorajavalvonta, poliisiyhteistyö, oikeudellinen yhteistyö ja Schengenin tietojärjestelmä.

Hallintovaliokunta katsoo, että päätös Schengenin säännösten täysimääräisestä soveltamisesta voidaan tehdä vasta, kun Schengenin arviointimenettelyn mukaisesti on näytetty toteen, että edellytykset säännösten kaikkien osien soveltamiseksi ovat täyttyneet jäsenvaltioissa. Saadun selvityksen mukaan sekä Bulgariassa että Romaniassa korruptio on vieläkin varsin yleistä. Valiokunnan mielestä myös oikeuslaitoksen puutteet on korjattava ennen kuin liittymisen Schengenin alueeseen täysimääräisesti on mahdollista. Mainitut oikeusvaltio-ominaisuuksien puutteet saattavat vaikuttaa siihen, ettei Schengen-järjestelmäkään toimi käytännössä asianmukaisesti.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyn huomautuksen.

HaVL 34/2010 vp — E 112/2010 vp

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Antti Rantakangas /kesk	Pietari Jääskeläinen /ps
vpj.	Tapani Mäkinen /kok	Oiva Kaltiokumpu /kesk
jäs.	Marko Asell /sd	Outi Mäkelä /kok
	Thomas Blomqvist /r	Petri Pihlajaniemi /kok
	Maarit Feldt-Ranta /sd	Raimo Piirainen /sd
	Juha Hakola /kok	Lenita Toivakka /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Unto Valpas /vas
	Heli Järvinen /vihr	vjäs. Lasse Hautala /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.